

πολλοὶ ἀξιόλογοι ἐπενδύσεις Εὐαγγελίων εἰς σκευοφυλάκια Μονῶν καὶ ναῶν, μεγάλοι σταυροὶ εἰς ναοὺς: Τιμίου Προδρόμου Ὀμόδου, Σταυροῦ τοῦ Κουκᾶ, Μονῆς Κύκκου κ. ἀλλ.) καὶ τὰ ἔργα κεντητικῆς (ὡς εἶναι οἱ ἐπιτάφιοι τῶν ναῶν ἀγίου Ἀντωνίου Λευκωσίας τοῦ 1703, τῆς Χρυσορωγιατίσσης τοῦ 1797 κ. ἄ.).

Αὐτὸς εἶναι εἰς γενικὰς γραμμὰς ὁ μεσαιωνικὸς καὶ τοῦ προσφάτου παρελθόντος καλλιτεχνικὸς βίος τῆς νήσου, ὅπως ἀντανακλάται οὗτος εἰς τὰ ἄφθονα μνημεῖα, τὰ ὅποια μᾶς ἐγκατέλιπε. Καὶ ὡς ἐλευθέρα ἐπαρχία τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους ἢ Κύπρος καὶ ὡς φραγκοκρατούμενη ὑπὸ πέλμα βαρύτερον καὶ διαρκέστερον ἢ αἱ λοιπαὶ χώραι τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τὸν ἀπηνῆ ζυγὸν τῆς Τουρκίας ἐζήσε τὸν ἴδιον αὐτῆς πνευματικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν βίον μὲ τὰς ρίζας πάντοτε εἰς τὴν μητρικὴν ἑλληνικὴν γῆν· ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας τοῦ Βυζαντίου, οὕτω καὶ ἐν Κύπρῳ, ἡ μεσαιωνικὴ τέχνη ἐγνώριζε ν' ἀντλή δυνάμεις ἀπὸ τὰς ἱστορικὰς περιπετείας, ν' ἀνανεώνεται καὶ νὰ προσαρμόζεται χωρὶς ν' ἀφίνη τὴν ἰδίαν αὐτῆς παράδοσιν.

Τὰ βυζαντινὰ αὐτὰ μνημεῖα τῆς Κύπρου, τὰ παραμείναντα ἄγνωστα μέχρι τοῦδε εἰς εὐρυτέρους κύκλους, ἐρμηνεύοντα δὲ ἄριστα τὴν ἐξέλιξιν τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ διαφωτίζοντα τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἴδωσι ταχέως τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου ὀφείλεται τίτλος τιμῆς, διότι παρὰ τὰς δυσκολίας τῶν καιρῶν, τὰς ὁποίας διερχόμεθα, ἔστρεψε τὴν σκέψιν καὶ εἰς τὰ μνημεῖα τοῦ παρελθόντος τῆς, τὰ ὅποια ἐζήτησε νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ διασώσῃ ἀπὸ περαιτέρω καταστροφῆς καὶ ἀλλοιώσεως, σκοπεύει δὲ μὲ τὸν καταρτισμὸν παγκυπρίου βυζαντινοῦ Μουσείου νὰ περισώσῃ τὰς παλαιὰς εἰκόνας τὰς τόσον πολυτίμους καὶ τὰ λοιπὰ κειμήλια τῆς πατρικῆς τῶν Ἑλλήνων κληρονομίας.

ΧΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ.—Τὸ χιακὸν τερμινθέλαιον ὑπὸ Ἑμμ. Ἑμμανουήλ.

Τὸ δένδρον *Τέρμινθος* καὶ κατὰ μεταγενέστερον τύπον *Τερέβινθος* ἀπαντᾶται εἰς πολλοὺς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, οἵτινες περιγράφουσι τοῦτο καὶ τὰ προϊόντα αὐτοῦ.

Ὁ Ἀριστοτέλης¹ εἰδικῶς ἀναγράφει περὶ τοῦ ἐλαίου τῶν καρπῶν τῆς τερμίνθου «ἐν ταῖς Γυμνησίαις ταῖς κειμέναις νήσοις κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, ἃς μετὰ τὰς λεγομένας ἑπτὰ μεγίστας λέγουσιν εἶναι, φασὶν ἔλαιον μὴ γίνεσθαι ἐξ ἐλαίων ἐκ δὲ τῆς τερμίνθου κομιδῆ πολὺ καὶ εἰς πάντα ἀρμόττον».

Ὁ Θεόφραστος² ὁμιλεῖ περὶ τοῦ δένδρου, τῶν καρπῶν καὶ τῆς ρητίνης ἀλλ' οὐχί

¹ Περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, 88.

² Περὶ φυτῶν ἱστορίας 3, 15, 3 καὶ 3, 4, 4-9, 2, 2-4, 4, 7 καὶ ἀλλαχοῦ.

καὶ περὶ τοῦ ἐλαίου, διαχωρίζει δὲ τὴν πιστακίαν τὴν τερέβινθον τῆς πιστακίας τῆς παλαιστίνου. «Ἔστι δὲ τὸ δένδρον περὶ μὲν τὴν Ἰδὴν καὶ Μακεδονίαν βραχύ, θαμνώδες, ἐστραμμένον (Π. ἢ τερέβινθος), περὶ δὲ Δαμασκὸν τῆς Συρίας μέγα καὶ πολὺ καὶ καλόν· ὄρος γάρ τι φασι εἶναι πάμμεστον τερμίνθων (Π. ἢ παλαιστίνος) ἄλλο δ' οὐδὲν πεφυκέναι».

Ὁ Διοσκουρίδης¹ ἀναγράφει ἐν τῷ περὶ τερμίνθου κεφαλαίῳ τὰς στυπτικὰς ιδιότητας τῶν φύλλων, καρπῶν καὶ φλοιῶν αὐτῆς. «Ὁ δὲ καρπὸς αὐτῆς ἐστὶν ἐδώδιμος, κακοστόμαχος, οὐρητικός, θερμαντικός· ἐστὶ δὲ ἄριστος πρὸς ἀφροδίσια, σὺν οἴνῳ δὲ ποθεῖς πρὸς φαλαγγίων δῆγματα ἀρμόζει». Περὶ τῆς ρητίνης ἀναφέρει ὅτι γενᾶται ἐν Ἰουδαίᾳ, Συρίᾳ, Κύπρῳ, Λυβίῃ καὶ ταῖς Κυκλάσι νήσοις καὶ γνωρίζει πλείονας θεραπευτικὰς ιδιότητας αὐτῆς. Εἰς ἕτερον δὲ κεφάλαιον² ἀναφέρει τὸν τερμίνθινον οἶνον, στυπτικόν, εὐστόμαχον καὶ σκευαζόμενον ἐκ τῶν ἐγκάρπων κλώνων τοῦ δένδρου.

Ὁ Πλίνιος³ ἀναγράφει τὸ δένδρον *Pistacia terebinthus* καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ ρητίνην λαμβανομένην ἐν Συρίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ. Τὰ φύλλα καὶ τὴν ρίζαν τῆς τερέβινθου ἀναφέρει ἐν ἀφεψήματι ὡς τονωτικὸν τοῦ στομάχου, τὸ δὲ σπέρμα ἐν κατεργάσματι μετ' οἴνου ὡς ἀφροδισιακὸν ἔτι δὲ κατὰ τῆς κεφαλιᾶς καὶ δυσουρησίας.

Οἱ ἀρχαῖοι ἰατροὶ ἰδίᾳ τῆς ἱπποκρατικῆς ἐποχῆς χορηγοῦσι τὴν τέρμινθον ὡς στυπτικὸν καὶ τὴν ρητίνην αὐτῆς ἐν τῇ θεραπείᾳ πληγῶν καὶ περιγράφουσι τὰς θεραπευτικὰς ιδιότητας τῆς ἐκ τοῦ δένδρου ρητίνης (τερέβινθίνης). Ὁ Ἱπποκράτης⁴ ἀναφέρει σκευάσματα αὐτῆς μετ' οἴνου, ἐλαίου, ἀλοιφῆν καὶ μελίτωμα κατὰ τῶν μετὰ τὸν τοκετὸν πόνων. Ὁ Γαληνός⁵ ἀναγράφει καρποὺς τῆς τερέβινθου καὶ περιγράφει τοὺς τερμίνθους οἷδμά τι περὶ τὸ σῶμα γεγόμενον, ὑπεροχὰς ἐπὶ τοῦ χρωτός. Ὁ Ὄρειβάσιος ἀναφέρει ὡς μαλακτικὸν τὴν ρητίνην τὸν τρόπον τῆς χρήσεώς της⁶ καὶ τὰ εἶδη ταύτης⁷, ὁ δὲ Ἀέτιος⁸ ἀναγράφει τὴν ρητίνην ἐν μείγματι ὡς διουρητικὸν καὶ ὁ Νίκανδρος τὴν ρητίνην τερμινθίδα.

Ὁ μεταγενέστερος τύπος τερέβινθος καταστάς πλέον κοινὸς εἰσῆχθη παρὰ ποιητῶν ὡς ἀνευρίσκεται ἐν τῇ Παλατινῇ Ἀνθολογίᾳ ἐν ἐπιγράμματι Ἀντιπάτρου τοῦ Μακεδόνο⁹.

Ἰπὸ τὸ ὄνομα τέρμινθος ἦτο καὶ παρασιτικὸν τι φυτὸν τῆς ἐλαίας, ὅμοιον τῷ λίνῳ, ἐξ οὗ οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκευάζον ἀλιευτικὰς ὀρμιάς¹⁰.

¹ Περὶ ἱατρικῆς ὕλης Α. CXI.

² E. XXXIX.

³ *Historia Naturalis* XIII 12, I XVI 23, 3.

⁴ 667, 43.

⁵ XVI 461.

⁶ Συναγωγὰί 260, 261.

⁷ Συναγωγὰί V, 77.

⁸ 2, 405.

⁹ 9, 282, 1, 30.

¹⁰ Φωτ. Ἡσυχ. Ἐτυμ. Μεγ. σ. 753, 10.

Ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ¹ μεταξύ τῶν θεραπευτικῶν, διαιτητικῶν ἢ χρησίμων φυτῶν τῶν Ἑβραίων ἀναγράφονται καλλιεργούμενα τὰ τρία εἶδη τῆς Πιστακίας terebinthus, vera, lentiscus (=alah, allà, 'Allôn) «Καὶ τοὺς χορραίους τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι Σηεῖρ ἕως τῆς τερεβίνθου τῆς Φαράν»². «Λάβετε ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς ἐν τοῖς ἀγγείοις ὑμῶν καὶ καταγάγετε τῷ ἀνθρώπῳ δῶρα τῆς ρητίνης καὶ τοῦ μέλιτος θυμίαμα τε καὶ στακτὴν καὶ τερέβινθον κάρυα»³.

Τὴν τέρμινθον καὶ τὴν ρητίνην αὐτῆς ἀναφέρουσιν ὠσαύτως Ἄραβες, Πέρσαι καὶ Λυδοὶ συγγραφεῖς.

Τὸ εἶδος Πιστακία βοτανικῶς ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν τερεβινθωδῶν (Terebintaceae) καὶ τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀνακαρδιωδῶν (Anacardiaceae). Σημαντικώτερα εἶδη τῆς ἐλληνικῆς χλωρίδος εἶναι ἡ Pistacia vera κοινῶς πιστικιά, ἡ P. lentiscus, ἣς ποικιλία εἶναι ἡ P. l. var. chia κοινῶς μαστιχοῦδενδρο, ἐξ οὗ ἐξάγεται ἡ μαστίχη, ἡ P. terebinthus καὶ τὸ ἐν Χίῳ, Κύπρῳ καὶ ἀλλαχοῦ αὐτοφυόμενον καὶ καλλιεργούμενον εἶδος P. Palaestina Bois. κοινῶς τσικουδιά ἐν Χίῳ, τρέμιθος ἢ τρήμιθος ἐν Κύπρῳ.

Κατὰ Χελδράϊχ⁴, ἡ P. terebinthus, ἡ κατὰ Sibthorp τετράμιθος, λέγεται κοινῶς: ἐν Κρήτῃ τραμιθιά, πετραμιθιά, κοκορετσά, ἐν Πελοποννήσῳ κοκοροβιθιά, κοκορεβιθιά, κοκορέτσα, ἐν Λακωνίᾳ ἀρμιτσάδα, ἐν Κεφαλληνίᾳ κοκκορέβιθος, ἐν Κύπρῳ τριμιθιά, κοκορετσιά, ἐν Βόλῳ τσιτσιραβιά, ἐν Ἀμοργῷ τσεροπελιό, ἐν Ἄνδρῳ κερβιλιά καὶ ἐν Χίῳ τσικουδιά.

Ἡ παλαιστίνιος Πιστακία, δένδρον φυλλοβόλον, αὐτοφύεται ἐν Χίῳ, Κύπρῳ, Κρήτῃ, Παλαιστίνῃ, Συρίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἰσπανίᾳ, Ἀραβίᾳ, Κίνα, Β. Ἀφρικῇ καὶ ἀλλαχοῦ διὰ τῆς καλλιεργείας καὶ τοῦ χρόνου γιγαντοῦται καὶ καθίσταται μέγιστον, οὗτινος ὁ κορμὸς δύναται νὰ ἔχη περιφέρειαν 5 περίπου μέτρων καὶ ὕψος 6-12 μ. συνήθως, ἐνίοτε δὲ καὶ μεῖζον. Εἰς τινὰς πάλιν χώρας παραμένει δενδρίδιον. Τὸ δένδρον τοῦτο ἐμβολιάζεται ἐπιτυχῶς πρὸς μετατροπὴν εἰς γνησίαν δι' ἀπόδοσιν φυστικίων καὶ διὰ τῆς ἀφίδος Pemphigus cornicularis προκαλοῦνται ἐπ' αὐτοῦ μεγάλαι κερατώδεις κηκίδες (gallae vel folliculi pistacinae, galle en corne, Judenschotten, Carobbe de Giudea, Cornu caprae), αἵτινες χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ βυρσοδεψίᾳ καὶ ὡς μασητήριον.

Οἱ καρποὶ τῆς παλαιστίνιου πιστακίας, μικροί, σφαιροειδεῖς, μεγέθους μέχρις ἐρεβίνθου καλοῦνται ἐν Χίῳ «τσικουδά» ἐν Κύπρῳ «τρέμιθια ἢ τριμιθια» καὶ ἀλλαχοῦ

¹ SPRENGEL, Geschichte der Botanik.

² Γένεσις ΙΔ, 6 μεταφ. ἐβδ.

³ Γένεσις ΜΓ, 11, μεταφρ. ἐβδ.

⁴ Τὰ δημώδη ὀνόματα τῶν φυτῶν.

κοκονέτσα· εἶναι βρώσιμοι, νωποὶ ἢ ἀλμευτοὶ (τσικουδά ροβιθάτα), ἐκθλιβόμενοι δὲ ἐν ἐλαιοτριβείοις ἀποδίδουσιν ἔλαιον 25-30% (λαδοτσικουδά) βρώσιμον κ. τσικουδόλαδο. Τὸ ἔλαιον τοῦτο θεωρεῖται γευστικώτερον τοῦ τῶν ἐλαίων, διακυγάζεται δὲ μετὰ μίαν ἢ δύο ἐβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐκθλίψεώς του καὶ χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ ἐλαίου τῶν ἐλαίων ἰδίᾳ ἐν τῇ κατασκευῇ γλυκισμάτων (μπακλαβᾶ) ἔτι δὲ καὶ πρὸς φωτισμόν. Δι' ἐκχυλίσεως τῶν καρπῶν διὰ τριχλωραϊθυλενίου ἐπετεύχθη λήψις ἐλαίου 45%¹. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ ἔλαιον τοῦτο ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς φάρμακον λαϊκὸν κατὰ τῶν ρευματισμῶν καὶ τῆς ἀρθρίτιδος. Ὁ ὑπολειπόμενος ἐλαιοπυρὴν χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς τροφή τῶν χοίρων.

Τὰ ἄρρενα ὑποκείμενα τῆς παλαιστίνου πιστακίας νυσσόμενα ἐκκρίνουσι εὐώδη ρητίνη «τερεβινθίνη χιακὴ», καλουμένην ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων «κρεμεντίνα», ἣτις ἡμίρρυτος ἐν ἀρχῇ καὶ ἰξώδης, καθίσταται διὰ τοῦ χρόνου συμπαγεστέρα καὶ διὰ μακρᾶς ἐπιδράσεως τοῦ ἀέρος στερεοποιεῖται καλυπτομένη ὑπὸ βελονομόρφων κρυσταλλίων. Αἱ ἐπὶ τοῦ δένδρου ἐγκοπαὶ γίνονται κατὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας τοῦ θέρους δις ἢ καὶ περισσοτέρας φορὰς καὶ ἡ ρητίνη ἐκρέει μέχρι τοῦ φθινοπώρου. Ἔχει ἰδιάζουσαν ὀσμὴν βαλσαμικὴν καὶ γεῦσιν μᾶλλον δηκτικὴν, σύστασιν κολλώδη, χρησιμεύει δὲ ἐν τῇ φαρμακοτεχνίᾳ πρὸς παρασκευὴν καταποτίων, ἀλοιφῶν καὶ ἐμπλάστρων καὶ ἐν τῇ βιοτεχνίᾳ πρὸς παρασκευὴν βερνικίων. Ἄλλοτε αἱ Χῖται ἐχρησιμοποιοῦν τὴν ρητίνη ὡς ψίλωθρον «Σουλουμάς καὶ κρεμεντίνα κάμουν τὴν γρηὴν φαντίνα» καὶ ὡς πρόχειρον συγκολλητικὸν μέσον πηλίνων ἀγγείων. Πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων ἡ τερεβινθίνη αὕτη ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φάρμακον ἀντισηπικόν, ἀνώδυνον, ἀνθελμικόν, ἀποχρεμπτικόν καὶ κατὰ τοῦ καρκίνου τῆς μήτρας, τὰ δὲ φύλλα καὶ ὁ φλοιὸς τοῦ δένδρου κατὰ τῆς λευκιματουρησίας, μηνσοστασίας καὶ δυσεντερίας.

Ἐν τοῖς Ἀτάκτοις τοῦ Κοραῆ² ἀνευρίσκεται ἡ λέξις «τρεμεντίνα μὲ συνών. τριμίδι, τρεμεντίνη. Ἀπὸ τὸ ἰταλικὸν *trementina* ἐκ τοῦ τερεβινθίνη καὶ τερμινθίνη, ἑλλ. ρητίνη δένδρον ὀνομαζόμενον τερέβινθος, τερέμινθος καὶ τέρμινθος. Τριμίδι ἴσως ἐξεχυδαίσθη ἀπὸ χυδ. ἄλλην λέξιν τερμίθι».

Ἡ παλαιστίνος πιστακία ἀφθονεῖ ἐν τῷ νοτίῳ μέρει τῆς Χίου, ἄλλεῖπει δὲ ἐν τῷ βορείῳ καὶ ἀποτελεῖ πυκνὴν φυτεῖαν ἐν τῷ νοτίῳ χωρίῳ Βασιλειόνικο. Τὰ ὑπάρχοντα δένδρα εἶναι παμπάλαια, νέα δὲν φυτεύονται οὔτε καλλιεργοῦνται καὶ ἕνεκα τούτου ὀσημέραι ἐλαττοῦνται. Ἀνθοῦσι κατὰ Μάιον, ὁ δὲ καρπὸς τῶν συλλέγεται κατ' Αὐγούστον. Τὰ μεγάλα δένδρα κατὰ τὸ ἔτος τῆς παραγωγῆς (ἀνὰ διετίαν) παρέχουσι 50-60 ὀκάδας καρπῶν ἕκαστον. Οἱ κοκκοειδεῖς καρποὶ εἶναι κατ' ἀρχὰς πράσινοι, εἶτα ἐρυθροὶ καὶ τέλος μεταπίπτουσι πάλιν εἰς πρασίνοισ.

¹ J. CARRIÈRE CH. SPINOS, Montpellier, 1926.

² Λον Μερ., 4, σ. 612.

Τὸ δι' ἐκθλίψεως τῶν καρπῶν τῆς χιακῆς πιστακίας τῆς παλαιστίνου ληφθὲν μὴ ξηραϊνόμενον ἔλαιον ὑπεβλήθη εἰς χημικὴν ἔρευναν ἐν τῷ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου Φαρμακευτικῷ χημείῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς ἐξετάσεώς μου εἶναι τὰ ἐπόμενα.

Φυσικὰ γνωρίσματα

Χροιά : Πρασινωπὴ ἐλαιόχρους, μετὰ χρόνον καθισταμένη κιτρινωπή.

Διαύγεια : Ἐν θερμῷ σχεδὸν ἐντελής, ἐν ψυχρῷ ἀτελής.

Ὅσμη : Εὐάρεστος ὑπενθυμίζουσα τὴν τοῦ ἀγουρελαιίου.

Γεῦσις : Χαρακτηριστικὴ, οὐχὶ δυσάρεστος.

Φυσικὰ σταθεραὶ

<i>Εἰδικὸν βάρος</i> εἰς 15° Ε.	0,9162
<i>Σημεῖον πήξεως</i> ἐλαίου.. . . .	—19
<i>Σημεῖον πήξεως</i> λιπαρῶν ὀξέων.. . . .	+29
<i>Σημεῖον τήξεως</i> λιπαρῶν ὀξέων.. . . .	+32
<i>Δείκτης διαθλάσεως</i> εἰς 40°	1,4585
<i>Βαθμὸς βουτυροδιαλασιμέτρου</i>	48,8
<i>Εἰδικὴ στροφὴ</i> (πόλωσις)	0
<i>Βαθμὸς γλοιότητος</i> κατὰ Engler	10,61
<i>Δείκτης Crismer</i>	75,3
<i>Υγρασία</i>	0,137%

Χημικαὶ ἀντιδράσεις καὶ σταθεραὶ

<i>Ἀντίδρασις</i> Allen	: Ἀρνητικὴ
» Heydenreich	: Πρασινωπὴ χρῶσις
» Hauchecorne	: Ἀρνητικὴ
» Halphen	: Ἀρνητικὴ
» Bechi	: Ἀρνητικὴ
» Millian-Armani	: Ἀρνητικὴ
» Baudouin	: Ἀρνητικὴ
» Villavechia-Fabris	: Ἀρνητικὴ
» Soltsien	: Ἀρνητικὴ
» Bellier	: Ἀρνητικὴ
» Blarez	: Ὄξυ κερασόχρουν, μείγμα κιτρινέρυθρον
<i>Ἀριθμὸς</i> Hübl ἰωδίου	87,5
» Koettstorfer (σαπωνοποιήσεως)	195,06
» Reichert - Meissl	2,2
» Polenske	0,75
» Hohner	96,59
» <i>ἐστέρων</i>	177,3
» <i>ἀκετυλιώσεως</i>	6,17
<i>Βαθμὸς ὀξότητος</i>	7,65*
<i>Ἐλαϊδινικὴ δοκιμασία</i> : Θετικὴ. Λευκὴ στερεὰ μάζα	

* Μετὰ πάροδον ἔτους ἀπέβη εἰς 16,9.

ZUSAMMENFASSUNG

Auf der Insel Chios wächst der Baum Pistacia Palaestina Bois., aus dessen kleinen kugelförmigen Früchten Nahrungsöl gewonnen wird. Die physikalischen Konstanten und die chemische Analyse dieses Öles sind auf griechisch angeführt.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΗ ΜΕΛΟΥΣ

ΧΗΜΕΙΑ. — Περί τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὀξυαλικοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου ὡς ἀναγωγικοῦ μέσου ἐπὶ τῶν ἀζωτοξυενώσεων, ὑπὸ *I. Γαζοπούλου*. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Α. Χ. Βουρνάζου.

Διὰ τὴν μετατροπὴν τοῦ ἀζωτοξυβενζολίου εἰς ἀζωτοβενζόλιον χρησιμοποιοῦνται διάφορα ἀναγωγικὰ μέσα μεταξὺ τῶν ὑποίων καὶ ὁ σίδηρος ὑπὸ μορφὴν κόνεως. Ἡ διὰ τοῦ σιδήρου ἀναγωγή τοῦ ἀζωτοξυβενζολίου ἐπιτυγχάνεται, ὡς γνωστόν, διὰ θερμάνσεως ἐντὸς ἀποστακτικοῦ κέρατος εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν μίγματος ἀζωτοξυβενζολίου μετὰ κόνεως σιδήρου, ὅτε λαμβάνεται διὰ ξηρᾶς ἀποστάξεως τὸ σχηματισθὲν ἀζωτοβενζόλιον. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη, ὡς ἐκ τῆς βιβλιογραφίας ἐμφαίνεται, θεωρεῖται εἰδικὴ μέθοδος παρασκευῆς ἀζωτοῦδρογονανθράκων (Houben-Weil, 4, σ. 677). Ἐρευνητῶντες τὴν δι' ἡπιωτέρων μέσων ἀναγωγὴν τῶν ἀζωτοξυενώσεων καὶ δὴ εἰς ταπεινοτέραν θερμοκρασίαν ἐδοκιμάσαμεν τὴν ἀναγωγικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὀξυαλικοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου ἐπὶ ἀζωτοξυβενζολίου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κοινὴν κόνιν σιδήρου καὶ πρὸς τὴν κόνιν σιδήρου reduct. Πρὸς τοῦτο ἐθερμαίνομεν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους ἐντὸς τριῶν δοκιμαστικῶν σωλῆνων ἀζωτοξυβενζόλιον μετὰ κόνεως σιδήρου, μετὰ κόνεως σιδήρου reduct καὶ τέλος μετὰ ὀξυαλικοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ παρατηρήσαμεν ὅτι ἐν τῷ σωλῆνι τοῦ ὀξυαλικοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου κατ' ἀρχὰς ἐκλύεται ἀφθόνως διοξειδιον τοῦ ἀνθρακος καὶ εἰς θερμοκρασίαν περίπου 230° ἀναφαίνονται ἐν αὐτῷ σαφῶς πορτοκαλόχροοι ἀτμοὶ τοῦ ἀζωτοβενζολίου, ἐνῶ εἰς τοὺς δύο ἑτέρους οὐδὲν ἀναφαίνεται. Ἐξακολουθοῦντες δὲ τὴν θέρμανσιν καὶ μετὰ τὴν κατεργασίαν τῶν τριῶν τούτων προϊόντων παρατηρήσαμεν ὅτι ἡ δι' ὀξυαλικοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου ἀναγωγή παρέσχε χημικῶς καθαρὸν ἀζωτοβενζόλιον εἰς ἀπόδοσιν 72% τῆς θεωρίας, ἐνῶ αἱ διὰ κόνεως σιδήρου ἀναγωγαὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἀπέδωκαν παραμείναντος τοῦ ἀζωτοξυβενζολίου ἀναλλοιώτου. — Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι τὸ ὀξυαλικὸν ὑποξείδιον τοῦ σιδήρου δρᾷ ἀναγωγικῶς ἐντονώτερον ἐπὶ τοῦ ἀζωτοξυβενζολίου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κόνιν σιδήρου καὶ τὴν κόνιν σιδήρου reduct. Ἡ ἀναγωγικὴ αὕτη δρᾷσις τοῦ ὀξυαλικοῦ ὑποξειδίου τοῦ σιδήρου δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ὀξυαλικὸν ὑποξείδιον τοῦ σιδήρου εἰς ἀνωτέραν θερμοκρασίαν ἀποσυντίθεται εἰς διοξει-